

BATI İLE RUSYA ARASINDA ERMENİSTAN'IN REELPOLİTİK ARAYIŞI

Tutku DİLAVER

Analist

Analiz No : 2018 / 20

03.08.2018

Ermenistanda Nisan ayında gerçekleştirilen Nisan Devrimi, etkileri itibari ile hala güncelliğini koruyor. Devrimin ardından iktidara gelen Nikol Paşinyan yönetimi, bir yandan eski yönetim ile hesaplaşmaya çalışırken, diğer yandan uluslararası ortamda kendini yeniden konumlandırmaya çalışıyor gibi görünüyor. Başbakan Paşinyanın sık sık dile getirdiği Ermenistanın klasik dış politikasının devam ettirileceği yönündeki beyanlara rağmen, Batı ile daha yakın ilişkiler kurmak istediği de dikkatlerden kaçmamaktadır.

Bilindiği üzere Paşinyan iktidara gelmeden önce muhalif olarak geçirdiği yıllarda Rus karşıtı fikirleri ile tanınmaktaydı. Sarkisyan yönetimini sık sık Rusya yanlısı olmakla eleştiren Paşinyan, Nisan Devrimi gösterilerinde ve sonrasında ise Rusyaya karşı keskin bir tavır sergilememişti. Hatta iki ülke arasındaki dostluğun ve işbirliğinin daha da ileri boyutlara taşınmasından yana olduğunu dile getiriyordu. Paşinyanın bu ifadeleri, bir güçler dengesi kurma çabası içerisinde olduğunu da gösteriyor.

Ermenistanla yakın ilişkilerini Sovyetlerin dağılmasından sonra devam ettiren Rusyanın tavrı da Paşinyanın beyanatları ile uyumlu görünüyordu. 14 Mayısta Paşinyan Putin ile görüşmüş, Ermenistan ve Rusya arasındaki ilişkilerin kuvvetliliğine bir kere daha dikkat çekilmişti. [1] İki ülke arasındaki ilişkilerin Paşinyan iktidarı döneminde nasıl devam edeceği ise hala pek çok aktör tarafından yakından takip edilen bir konu olmaktadır. Bu bağlamda Ermenistan-Rusya ilişkilerinin son 4 ayını değerlendirmek gerekmektedir.

Paşinyan başbakan olarak seçilmesinin hemen ardından, Avrupa Birliği ve Rusya ile ilişkilerini derinleştirmek istediğine dair beyanatta bulunmuştu.[2] AB ise yapılacak seçimlerde ve yolsuzluk soruşturmalarında Ermenistana aktif destek verileceğini dile getirmekteydi.[3] Ermenistan ile Batı arasındaki gelişmeler ise Rus liderler tarafından yakından takip edildi. Ukrayna ve Gürcistanda gerçekleşen devrimlere karşı sert tepkiler veren Rusyanın, Ermenistanın içerisinden geçtiği sürece karşı daha ihtiyatlı bir politika takip ettiği dikkat çekmektedir.

Bir diğer yandan, Rusya-Ermenistan ilişkilerinin temel dinamiklerinden birini Dağlık Karabağ sorunu şekillendirmektedir. Batı ile yakınlaşma içerisine girilen bir dönemde, Putinin danışmanlarından Rus siyaset bilimci Aleksandr Dugin ve Rusyanın önde gelen siyasetçilerinden oluşan bir heyet Azerbaycana gitmiştir.[4] Burada Rusyanın Kafkasyadaki Tek Müttefiki başlıklı bir konferansa katılmışlardır. Söz konusu konferansta Dugin, Ermenistanın Dağlık Karabağ işgalini sona erdirmesi yönünde çağrıda bulunmuştur. Dağlık Karabağın Azerbaycan toprağı olduğunu ve bu görüşün aynı zamanda Rusya Devlet başkanının da görüşünü ifade ettiğini söylemiştir. Her ne kadar Rus Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Maria Zakharova 31 Temmuzdaki Azerbaycan ziyareti esnasında Duginin ifadelerinin bakanlığının resmi görüşü olmadığını dile getirmiş olsa da[5], ikili ilişkilerin kritik olduğu bir dönemde bu yönde açıklamalar yapılması dikkate değerdir.

Paşinyanın, 11-12 Temmuzda düzenlenecek olan NATO zirvesine katılma kararı alması ile birlikte, Ermenistan dış politikasında kırılma olduğu yönünde görüşler sesli bir şekilde ifade edilmeye başlamıştır.[6] Paşinyan, Brüksel ziyareti esnasında AB ve NATO yetkililerinden daha çok destek bekledikleri yönünde açıklamalarda bulunmuştur. Afganistan ve Kosovada NATO ile partneri olarak başarılı operasyonlar yürüttüklerini dile getirmiştir. Ermenistanın uluslararası barışa katkı sağlayan demokratik bir ülke olduğunu ifade etmiştir. [7] 12 Temmuzda Euronewse verdiği röportajda ise Dağlık Karabağ sorununun çözülebilmesi için NATOnun güçlü bir mesaj verebileceğini düşündüğünü dile getirmiştir. Azerbaycanı ise uluslararası kararlara ve barış sürecine sadık kalmamakla itham etmiştir. Dağlık Karabağ meselesini otoriterlik ve demokrasi arasındaki bir mücadele olarak değerlendirerek, Ermenistanın Batılı bir ülke olduğu vurgusunu yapmıştır. [8]

Düzenlenen NATO zirvesinin ardından yayınlanan sonuç belgesinde Güney Kafkasyadaki ülkelerin toprak bütünlüğünün desteklendiği[9] şeklindeki ifade, Ermenistanın beklentilerinin tam aksi yönünde bir gelişme olmuştur. NATO zirvesi aracılığı ile Batıyla olan ilişkilerini derinleştirmek isteyen Paşinyan, beklediği sonucu elde edememiştir. Ermenistanın uluslararası barışa katkı sağlayan bir ülke olduğunu iddiası da NATO sonuç belgesi ile bir kez daha temelsiz kalmıştır.

Diğer taraftan, Paşinyanın Brüksel ziyaretinin hemen ardından, 17 Temmuzda, Ermenistanın Gümrü kentinin Panik köyünde Rus askerleri tarafından askeri bir tatbikat gerçekleştirmiştir.[10] Bilindiği üzere 102. Rus Askeri üssü bu köyde bulunmaktadır. Rus ordusunun, Ermeni yetkililere haber vermeden gerçekleştirdiği bu tatbikat, bölge halkında panik yaratan tedirginliğe neden olmuştur. Tatbikatın ardından 102. Üs komutanları Ermeni yetkililere ziyaret ederek, bu olay hakkında soruşturma yapacaklarını ve daha sonra bir basın toplantısı düzenleyerek halkı bilgilendireceklerini söylemişlerdir.[11] Üssün Ermenistanda bulunduğu süre zarfında, 2015 yılında yaşanan olaylar dışında, böyle bir hadise yaşanmamış olması ve tatbikatın zamanlaması bu açıdan dikkat çekicidir. Ermenistanın NATO ve Batı hamlelerinden sonra Rusyanın dışlanmaması gereken bir aktör olduğu bir kez daha görülmüştür. Nitekim Paşinyanın tatbikat sonrasında Rus üssünün Ermenistandaki varlığı ile ilgili yaptığı açıklama, bu görüşü doğrular niteliktedir. Paşinyan, 102. Rus askeri üssünün Ermenistanın güvenliğinde oldukça önemli bir rol oynadığını ve kendilerine müteşekkir olduklarını ifade etmiştir.[12]

Rusya-Ermenistan ilişkilerinde bir diğer gerilim ise, NATO gibi bir güvenlik örgütü olan CSTOda yaşanmaktadır. Ermenistanda devam eden yolsuzluk operasyonları çerçevesinde CSTO sekreteri Yuri Khachaturov hakkında suçlamalar yapılmıştır. Ermenistan, Khachaturovun görevinden alınabileceğini söylemiştir.[13] Rus makamları ile gerilime yol açan bu durumun ardından Rusya Dışişleri Bakanı Sergei Lavrov, Ermenistandaki gelişmeleri endişeyle takip ettiklerini belirtmiştir. Rus uzmanlara göre Lavrovun bu çıkışı ikili ilişkilerdeki gerilimin en önemli göstergelerinden biridir.[14]

CSTO içinde bu gerilimler yaşanırken Ermenistan, NATOnun Gürcistanda düzenlediği Noble tatbikatına düşük düzeyli katılım kararı almıştır.[15] 2017de aynı isimle düzenlenen tatbikata son anda katılmaktan vazgeçen Ermenistan[16], bu yıl tatbikata katılarak, NATO partnerliğine verdiği önemi bir kez daha göstermiştir.

Bütün bu gelişmeler Ermenistanın, Rusya-Batı ekseninde denge kuran bir reel-politik izlemeye çalıştığını göstermektedir. Olası bir Rus baskısını üzerinde hissetmek istemeyen Ermenistan, bir yandan Rusya karşıtı olmayan söylemler geliştirmekte, diğer yandan NATO ve AB aracılığı ile Batıya yaklaşmaya çalışmaktadır. Ermeni dış politikasındaki bu eksen kaymasının yaratacağı etkiler ise Güney Kafkasyadaki ülkeler açısından önemli sonuçlara neden olacak gibi görünmektedir. Rusya'nın özellikle Dağlık Karabağ sorunundaki tutumunu etkileyebilecek bu gelişmeler yakından takip edilmelidir.

[1]Putin Meets Pashinian, Hopes Russian-Armenian Ties Remain Strong, *Azatutyun,* 14 Mayıs2018. https://www.azatutyun.am/a/29225835.html .

[2] Armenias revolutionary PM: Deepened Relations with EU on Agenda, *EuroActive*, 03 Mayıs 2018. https://www.euractiv.com/section/armenia/news/armenias-revolutionary-pm-deepened-relations-with-eu-on-agenda/ .

[3] EU is Ready To Assist Armenia With Organizing Snap Elections, *MediaMax*, 21 Haziran 2018. https://mediamax.am/en/news/foreignpolicy/29070/ .

[4] Jojug Marjanli Hosts Azerbaijan - Russia's Only Ally in Caucasus Conference, *Trend News Agency*, 01 Temmuz 2018. https://en.trend.az/azerbaijan/politics/2923494.html .

[5] Maria Zakharova Questioned Azerbaijan's Territorial Integrity, *AzeriDaily*, 31 Temmuz 2018. http://azeridaily.com/news/40460 .

[6] Pashinyan to Deliver Speech at NATO Conclave in Brussels, *Hetq*, 10 Temmuz 2018. http://hetq.am/eng/news/91166/pashinyan-to-deliver-speech-at-nato-conclave-in-brussels.html .

[7] Pashinyan in Brussels: We expect more assistance, *Eurasia.net*, 13 Temmuz 2018. https://eurasianet.org/s/pashinyan-in-brussels-we-expect-more-assistance .

[8] Armenian PM urges NATO to send message to Azerbaijan: Exclusive, *EuroNews,* 12 Temmuz 2018. http://www.euronews.com/2018/07/12/watch-full-interview-with-armenia-s-prime-minister .

[9] NATO Reiterates Support For Azerbaijan's Territorial Integrity, *AzerNews*, 12 Temmuz 2018. https://www.azernews.az/karabakh/134669.html .

[10] Unannounced Russian Military Exercises in Armenia Panic Residents, *Eurasianet*, 18 Temmuz 2018. https://eurasianet.org/s/unannounced-russian-military-exercises-in-armenia-panic-residents .

[11] Ibid.

[12] Paşinyan: Türkiye Sınırımızda Rus Güçlerinin Olması Ermenistan İçin Önemli, *Sputnik Türkiye*, 26 Temmuz 2018. https://tr.sputniknews.com/asya/201807261034465341-pasinyan-turkiye-sinirimizda-rus-guclerinin-olmasi-ermenistan-icin-onemli/.

[13] Armenia Proposes CSTO States to Launch Process of Replacing Secretary General of the Organization, *ArmenPress,* 28 Temmuz 2018. https://armenpress.am/eng/news/942079/ .

[14] Cooling Of Russian-Armenian Relations, *CBC*, 27 Temmuz 2018. http://cbc.az/en/en/news/cooling-of-russian-armenian-relations1532688194.

[15] MOD: Armenia to Participate in NATO Military Exercises in Georgia, *News.am*, 30 Temmuz 2018. https://news.am/eng/news/464207.html.

[16] Why did Armenia drop out of NATO exercises at last minute, *Vestnik Kavkaza*, 06 Eylül 2017. http://vestnikkavkaza.net/analysis/Why-did-Armenia-drop-out-of-NATO-exercises-at-last-minute.html .

Yazar Hakkında :

Tutku Dilaver, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden 2015 yılında mezun olmuştur. 2020 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalına bağlı Kafkasya Çalışmaları Programında tezli yüksek lisansını tamamlamıştır. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

2017 Ağustos ayında Avrasya İncelemeleri Merkezinde (AVİM) başladığı 6 aylık uygulamalı eğitim programını tamamlamış, Misafir Araştırmacı olarak AVİM □□ katılmıştır. 2019-2023 yılları arasında AVİM'de Analist olarak çalışmıştır.

Atıfta bulunmak için: DİLAVER, Tutku. 2026. "BATI İLE RUSYA ARASINDA ERMENİSTAN'IN REELPOLİTİK ARAYIŞI ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2018 / 20. Ağustos 03. Erişim Kasım 04, 2026. https://avimbulten.org/tr/Analiz/BATI-ILE-RUSYA-ARASINDA-ERMENISTAN-IN-REELPOLITIK-ARAYISI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır